

HARPUT'UN MEZRA'YA TAŞINMASI SÜRECİNDE İLK VİLAYET KONAĞI

Prof. Dr. Ahmet AKSİN*

Harput şehri bilindiği üzere hakim bir kaya üzerindeki kale ve bu kalenin etrafında gelişmiştir. Eski çağlardan itibaren yüksek yerlerde bulunan kaleler güvenlik açısından oldukça büyük bir ehemmiyete haizdi. Bu tür yerleşim yerleri Türklerin Anadolu'yu fethinden sonraki dönemlerde de uzun bir süre önemlerini korumuşlardır. Osmanlı devletinin ilk devresinde de, Doğu'daki İran tehlikesine karşı bu tür yerlerin sağladığı tabii güvenlik sebebiyle kaleler en emniyetli yerleşim birimleri olarak görülmüştür. Ancak 16.yüzyılın ikinci yarısından itibaren serhat özelliği kalmayan bu tür kaleler yavaş yavaş önemlerini kaybetmeye başlamışlardır. İşte Harput kalesi de bu tür yerler arasında sayılabilir. Bunun en açık delili Harput kalesinin tamirâtı için Osmanlı döneminde hiçbir masraf yapılmamasıdır. Buna ilave olarak kalelerin bulunduğu yerler tabii olarak yüksek olduğu için şehrin genişlemesine de müsait değildir. Bu bakımdan 1833 yılından itibaren Harput şehrinin önemini kaybetmeye başlamasının sebeplerini izah edeceğimiz gelişmelere bağlamak yerinde olacaktır.

1307 tarihli Mamuratülaziz salnamesinde Harput'un önemini nasıl kaybettiği çok net olmasa da anlatılmaktadır:

...Kasaba-i mezkur evvelleri çötelizadelerin kendilerine mahsus olarak ikametgahları olduğundan nam-ı diğeri ağavat mezrasıdır. Çend sene mukaddem derununda olan daire-i hükümet muhterik olarak devr-i Abdülaziz Hanide müceddeden inşa ve ihya olunmasıyla Mamuratülaziz namını iktisab eylemiştir

Makar-ı vilayet evvelleri Keban madeni olub Harput kazası vülat-ı eslafın ümera-i beldeden tayin ettikleri zevat vasıtalarıyla idare eylemiştir.

Binaenaleyh işbu tayin olunan beğlerin hanesi hangi karyeden ise orası merkez-i hükümet-i kaza ittihaz olunarak Hoş ve Sarını ve Hoğu emsali karyelerin makarr-ı hükümet olduğuna ashab-ı vukuf mevcuddur. Sonraları Çötelizadeler beynelümera kesb-i imtiyaz ve iştihar (tanınma-meşhur olma) iderek idare-i kaza müstemiren (aralıksız-kesintisiz) bu hanedana mahsus

* Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi
ELAZIĞ

hükümetine kalub müddet-i medide (devamlı, uzun) mezra merkez kaza olmuştur.

Harput şehrinin kaderinde önemli bir dönüm noktasını oluşturacak diğer bir gelişme de Maden-i Hümayun Emanetinin kurulması olacaktır. Bu Emanet'in 1775 yılında kurulmasından kısa bir süre sonra mali ve idari sorumluluğunu Diyarbakir Valileri üslenecelerdir. Keban ve Ergani Madeni gibi Osmanlı Devletinin belki de en önemli iki maden bölgesinin sorumluluğunda olması Diyarbakir Valilerini bir bakıma Harput'ta ikamete mecbur edecektir. Bu sebeple olsa gerek Harput'ta ikamet etmeyi tercih eden ilk Vali de Mehmed Reşid Paşa olacaktır.

Mart 1834 tarihinde ber vech-i muhassıllık Sivas Divriği ve Çorum Sancakları Mutasarrıfı olan Mehmed Reşid Paşa'ya¹ aynı zamanda Diyarbakir Valiliği ve Maden-i Hümayun Eminliği de tevcih edilecektir. Bu şekilde ilk defa Sivas ve civarındaki bölgelerin Diyarbakir ve civarıyla birleştirilerek idaresi uygun görülüyordu.

Mehmet Reşid Paşa ile birlikte Harput'un tarihinde de önemli gelişmeler başlamıştı. Bu değişikliğin en önemli yanı şehrin yavaş yavaş aşağıdaki ova'ya yani Mezra'ya taşınmaya başlamasıdır. M.Reşid Paşa ilk olarak kendisine oturmak üzere tahsis edeceği konağı Harput yerine Ağavat Mezra'sında (Mezra'da denilen bugünkü Elazığ şehrinin kurulu olduğu ova) seçmiş ve burada ikamet etmeye başlamıştır². Artık Vali burada ikamet etmeye başlayınca gerek idarî erkân ve gerekse halk bu mezra'ya taşınmaya başlamış, mezra' gün geçtikçe önem kazanmıştır.

M.Reşit Paşa Ağavat Mezra'sında (eski adıyla Iğiki bugünkü adıyla Aksaray) Çötelizadelere ait bir konağa Hükümet Erkânını yerleştirerek burada oturmaya başlamıştır. Bu konağın kullanılmasından başka yine aynı köy civarında bir hastanenin de inşasına başlanmıştır³. Bu binanın haricinde Hüseyinik köyü civarındaki bölgede askeri kışla ve büyük bir cephanelik inşaatının da temelleri atılmıştır⁴. Reşit Paşa**Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**nın ölümünden sonra Eyalet Valisi olan Hafız Mehmet Paşa döneminde, inşalarına başlanan bu hastane ve kışla bitirilmiş olmalıdır. Nitekim Moltke Bu kışla ve cephaneyi görmüş 6000 askerin barınabileceği bu kışlayı gördüğünde hayretler içerisinde kaldığını söylemiştir.

¹ Takvim-i Vekayi, Def'a 71

² J. H. Kramers; "Kharput" The Encyclopaedia of Islam, Volume II, Leiden 1983, s. 915

³ Ahmet Aksın; 218 Numaralı HŞS. s.111.

⁴ 1301 Tarihli Mamuratül-Aziz Salnamesi

M.Reşit Paşanın ölümünden sonra 28 Kasım 1836 yılında Kütahya ve Karahisar-ı Sahip Mutasarrıfı Hafız Mehmet Paşa Diyarbakır Valiliğine ve Maden-i Hümayûn Eminliğine atanmış, 26 Aralık 1836 tarihinde Harput'a gelerek görevine başlamıştır. Hafız Mehmet Paşa Harput'a yerleşmeyip, Ağavat Mezra'sında daha önce Reşit Paşanın oturmayı tercih ettiği konağı satın alarak bu binayı Hükümet Konağı haline getirmiştir. Böylelikle Harput'un şehir olarak önemi azalmaya devam etmiş ve Mezra'nın halkın nazarında yerleşim birimi olarak itibarı artmaya devam etmiştir.

28 Temmuz 1839 tarihinde yayınlanan Takvim-i Vekayi nüshasından anlaşıldığı üzere, bu tarihte Diyarbakır, Urfa Eyaletleri ve Maden-i Hümayûn Emaneti'nin idaresi, Sivas, Divriği ve Amasya sancaklarını içine alan Sivas müşirliğinden ayrılmış ve Diyarbakır müşirliği ihdas edilmiştir. Bu yeni müşirliğin başına da Sadullah Paşa tayin edilmiştir. Sadullah Paşa'dan sonra Diyarbakır Valiliğine 2 Ağustos 1840 da Zekeriya Ahmet Paşa, 1 Kasım 1841'de Vecihi Paşa, Ağustos 1843 de ise İsmail Paşa atanmışlardır. Bu valilerin hepsi de Reşid Mehmed Paşa'nın kiraladığı Hafız Mehmed Paşanın satın aldığı Iğiki'deki konağı Valilik makamı olarak kullanmışlardır⁵.

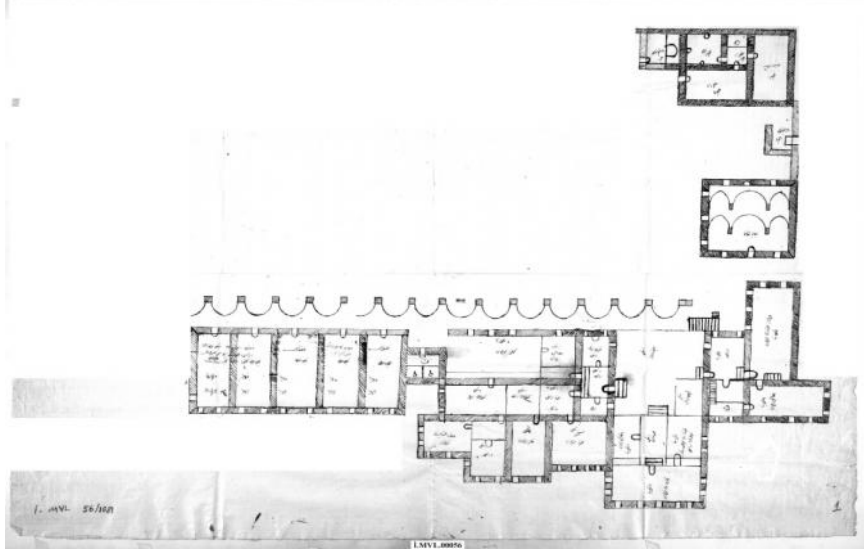
Valilik Konağı olarak kullanılan bu binanın hemen yanında bir camii şadırvan ve bir de hamam bulunmaktadır. Konak Valinin odasıyla birlikte divanhane, kethuda odaları, kahve odası, duhancı odası, katip odaları ve aralık olarak nitelendirilen odalarla birlikte toplam 26 odadan oluşmaktadır. Valinin makamının olduğu kısımda ise ayrı bir kahve ocağı bulunmaktadır. Bu konak iye ilgili kısa da olsa bilgi veren Moltke 19 Mart 1838 de şunları söylemektedir.

*“Şehre yarım saatlik yerdeki şimdi umumi karargahın bulunduğu Mezraa köyünde durduk. Tarif etmiş olduklarımız gibi kerpiçten ve düz damlı bir bina kumandan generalin ikametgahı idi Küçük bir nöbetçi kıtası ve birçok hizmetçi, kavaslar, tatarlar, seymenler ve küçük memurlar avluyu dolduruyordu. Paşayı kütüklerden yapılma yüksek tavanlı bir odada buldum Odanın zemini ve sediri kurşuni kumaşla kaplanmış, pencerelerine de kağıt yapıştırılmıştı.... Bizi tıpkı paşanıninkine benzer bir odaya aldılar. ...Paşa harem dairesinden yataklar göndermiş...”*⁶

⁵ Ahmet Aksın; 19. Yüzyıl'da Harput, Elazığ 1999, s.55

⁶ Helmut Von Molke; Türkiye Mektupları, İstanbul 1969, s.153

Vali İsmail Paşa döneminde Vilayet Konağı olarak kullanılan bu bina yetersiz kalmaya başlamış ve bu sebeple genişletilmesi gündeme getirilmiştir.

Resim 1: Hükümet Konağının genişletme çalışmasından önceki hali

İsmail Paşa bu amaçla 30 Haziran 1844'de yazdığı bir arz'da Harput Kasabasına bir saat mesafede olan Mezraa adlı karyedeki Çötelî-zâde Müteveffa İshak Paşanın konağının, Hafız Paşa'nın Diyarbakır Müşirliği zamanında (1836/38) Vülât-ı azâm hazeratının ikametleri için satın alınarak tahsis kılındığından bahsedilmiş. Bu binanın bulunduğu karyenin ise yirmi ila otuz haneden ibaret olduğu belirtilmiştir. Daire halkının ikametleri için konağın içi ve civarında yeterli odalar ve mahaller olmaması yüzünden daire çalışanlarının mezrada olan evlerde ve civar köylerde mecburi olarak ikamet ettiklerini, bu durumun ise daire halkı ve köylüleri rahatsız ettiği dile getirilmiştir. Bu bakımdan konağın genişletilmesin en uygun yol olacağını ve konağın iki bin zira alanı olduğunu ve genişletildiği takdirde hem daire halkına hem de hayvanatına yeteceği belirtilerek (tahtani ve fevkani oda koğuş ve ahırlar inşa ve tanzim olunduğu halde) böylelikle karye ahalisinin rahat edeceğini, daire çalışanlarının da vilayet konağından ayrı bir yerde ikamet etmek durumunda kalmayacağını belirtmektedir⁷.

⁷ B.A. İrade Meclis-i Vala, 1081 (30 Haziran 1844)

İsmail Paşa bu iş için 50.000-60.000 kuruş'un yeteceğini belirterek gerekli izni istemiştir. Gönderilen seraskerlik tezkeresinde ve hükümlerde bu konuda gerekli izin verilmiş ve bu paranın konağın bulunduğu köyün ahalisine ağır geleceğinden bahisle sancak ahalisi tarafından ödenmesi kararına varılmış, konağın tamir ve genişletilme çalışmalarına başlanmıştır.

Yine bu belgeden anlaşılacağı üzere Vilayet konağında çalışan görevlilerin bir kısmı vilayet konağında bir kısmı da çevredeki evlerde ve köylerde ikamet etmektedirler. Konağın genişletilmesi halinde ise bu hususun ortadan kalkacağı söylenmektedir. Gerçekten de konağın planı incelendiğinde çalışanların ikameti için koğuş olarak kullanılmak üzere odaların bulunduğu görülecektir. Zira ilave edilecek kısımlarda görülen 14 adet odanın koğuş olması çalışanların barınma sorununun oldukça önemli olduğunun da bir göstergesi sayılabilir. Nitekim eski koğuş olarak adlandırılan odaların toplam sayısının üç olması binanın ne kadar yetersiz olduğunun da bir delilidir. Eski binadaki koğuşlar yaklaşık 30 m2 iken ilave edilen kısımlardaki koğuşlar ise daha küçük olup, hepsi 22'şer m2 dir.

Bunun dışında iki katlı olan konağın özellikle koğuş olarak yapılan odaların alt katları ise tamamen ahır ve depo olarak planlanmıştır.

İlave edilen kısımda diğer dikkat çeken özellikler ise şu şekildedir.

Kahve ocağı ve duhancı odaları yeni kısma taşınmıştır.

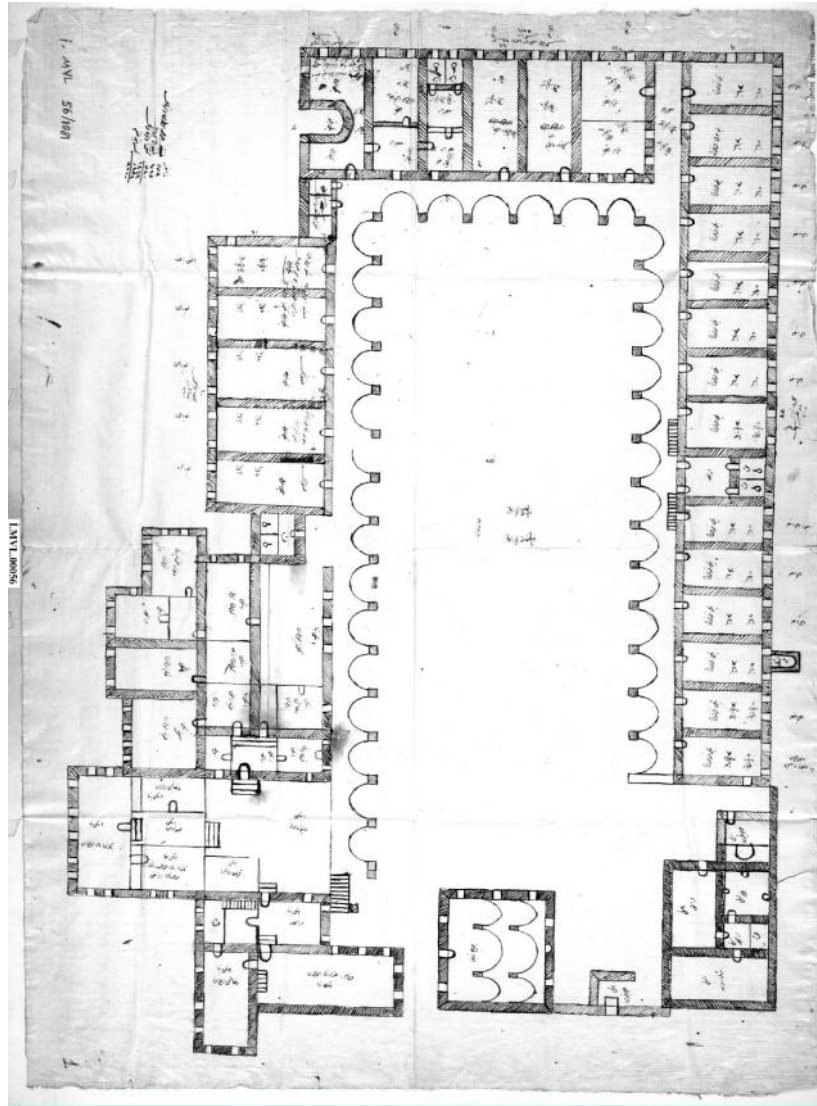
20 m2 genişliğinde bir arz odası yapılmıştır.

Yeni binaya dört adet tuvalet konulmuştur.

Kahve ocağı ve duhancı odalarının yeni kısma taşınmasıyla Vilayet erkânının kullandığı alan genişlemiştir.

Ek binanın yapılmasıyla mevcut 22 olan oda sayısı da 46'ya çıkmıştır.

Dikdörtgen şeklini alan konağın yaklaşık değerlerle boyunun 88 metre eninin ise 62 metre civarında olduğunu söyleyebiliriz. Bu rakamlara göre konağın kapladığı alan ise yaklaşık 5500 m2 civarındadır.

Resim 2: Hükümet Konağının genişletildikten sonraki hali

Konağın genişletilmesinden sonra oluşan toplam kullanım alanı da bu planda belirtilmiştir. Buna göre: Arz odası dairesi: 559, koğuş mahalleri 765, kethüda daireleri 520, diğer kısımlar ise 156 zira olmak üzere 2000 zira etmektedir. Bu ölçüyü günümüz metrekaresi hesabına çevirdiğimizde ise kullanım alanı 1280 m² etmektedir. Bahsini ettiğimiz bu vilayet konağı ne

kadar süre kullanıldı bunu tespit edemedik. Ancak 1856 Ocak ayı başları tarihli bir İrade belgesinde Harput'taki Vali Konağının tamiratından bahsedilmektedir. Bu belgeye göre Vali Konağı tamire muhtaç hale gelmiş ve yapılan ihale sonucu Keşşafzade Ahmet Ağa 20000 gurus bedel ile bu tamiratyapmaya hak kazanmış⁸.

Tamirinden bahsedilen bu konak mıdır? Şimdilik tespit edemedik. Ancak tamir edilen Vali konağının 8 Ocak 1858 tarihli bir irade kaydına göre yandığını tespit ediyoruz. Bu belgedeki bilgilere göre Aralık ayının son günlerinde saat beş buçuk sularında kazaen yangın çıkmış ve bu yangında tamamen ahşaptan yapılmış olan bina şehirde bir itfaye birimi de olmadığından rüzgarın da etkisiyle yanmıştır. Yangından binanın zabtiye koğuşları kısmı kurtarılabilmiş bunun dışında nüfus kısmı mahpushane kısmı ve bazı kalem odalarındaki evraklar kurtarılabilmekmiştir⁹.

1858 yılındaki bu yangından sonra yapılan yeni hükümet konağı hakkında her hangi bir belgeye tesadüf edemedik. Ancak Şehirdeki yeni hükümet konağının bugün saray Camiin olduğu ve eski adıyla çatal mezra olarak adlandırılan mevkiye yapıldığını ve hizmet verdiğini biliyoruz. Yangından sonra hükümet konağı geçici olarak başka bir binaya yerleşmiş ve 1860lı yılların başlarında yani Sultan Abdülaziz döneminde yeni bir hükümet konağı inşa edilmiştir. Vali İzzet Paşa döneminde yapılan bu konak da yangın felaketine maruz kalmış ve 1894-95 tarihlerinde bugün İzzetpaşa Camisinin karşısındaki eski Hükümet Konağı inşa edilmiştir.

1845 tarihinden sonra Harput için çok önemli gelişmeler olmuştur. Önce Harput sancağı ile Maden-i Hümayun Kazaları, Diyarbakır Eyaleti dâhilinden çıkarılarak ayrı bir mutasarrıflık haline daha sonra da Eyalet haline dönüştürülecektir¹⁰. 1846 yılında Harput'un Eyalet haline dönüştürülmesi ve Vilayet makamının da Mezra'da yer alması kayalıklar üzerinde yer alan Harput şehrinin her geçen gün öneminin daha da azalmasına sebep olacaktır. Nitekim Mezradaki vilayet konağının etrafında evlerin sayısı artmaya yeni yeni dükkânlar açılmaya başlayacaktır. Gerek ev gerekse işyeri sayısının artması mezradaki nüfusun da artışını etkileyen en önemli unsur olacaktır. Artık ticaretin en önemli merkezi Harput değil Mezra olacaktır. Nihayetinde Vali İzzet Paşa döneminde Vilayet Meclisi Mezra'nın daha doğrusu bu yeni şehrin isminin değişmesi için bir karar alacaktır. Aynı

⁸ İrade Meclis-i Vala; 15062

⁹ İrade Dahiliye; 27056

¹⁰ Ahmet Aksın; 19. Yüzyıl'da Harput, Elazığ 1999, s.56

konuyla ilgili olarak Vali İzzet Paşa'nın 7 Ramazan 1283 (13 Ocak 1867) tarihli tahriratında özellikle Padişah Abdülaziz Han döneminde şehre yapılan yatırımlar dile getirilerek şöyle denilmiştir.

“Harput merkez olaludenberü vülât-ı a'zâma makarr-ı ittihaz olunan mezra'da kain konağın on iki sene mukaddem harizede olması münasebetiyle ol vakitten beri devair-i mevcude şurada burada müteferrikan ikamet etmesinden dolayı eşedd-i perişanlık ve suubet çekilmekte olduğu halde daire-i hükümet ve saireye kafi ve vâfi gayet metin ve müstahkem müceddeden hükümet konağı ve şu havalice nadirü'l- emsal olarak karşusunda tarz-ı dilpezir üzere canib-i sami-i hidivv-i efhamilerinden bir cami-i şerif ve çeşme bina ve inşasıyla mezra'-i mezkurenin adeta kasaba hüvviyetine girmesi velhasıl mülk ve millette çok menfaatli mahsulat ve mamulatin hüsn-i teşvik ve ikdemat-ı seniyyeleri semeresiyle vücuda gelmesi doğrusu ahali ve sekenemize muris-i şevk-i cedit olarak herkes taraf taraf imar-ı mülk kaziyesine ve ileride yalnız arpa ve buğday zir'a iderken mücerred teşvikat-ı aliyyeleriyle şu bir kaç senedir pamuk ve hububat-ı saire zir'a ile fevaid-i külliye ve mahsulat-ı kesire ihracına sa'y ve gayret etmekte olmalarıyla lehü'l-hamd ve'l- minne ahval-ı eyalet refte refte kesb-i intizama yüz tuttuğundan ve bunlardan başka tasvir buyurulan esbab-ı umraniyenin istihsaline dahi müsaade ve merhamet buyurulmakta idüğünden zıll-ı zalil-i merahim adil-i hazret-i padişahi ve saye-i seniyyeyi asaf-ı efhamilerinde kesb-i refah ve rahat edeceğimizde iştibahımız olmayub fakat şu vechile rica ve istidaya ictisar ederizki salifü'z- zikr makarr-ı hükümet olan Mezra' nın namı öyle bir kayd-ı kuyudca müttehad bir isim olmadığından ve hiç bir mahal ismine dahi müşabeheti bulunmadığından başka muhassanat-ı asriyeden olarak şu halde kesbeylediği umraniyete nazaran ve şu mamuruyet-i meşhude zaman-ı muaddelet nişan-ı hazret-i şeyhinşahide hasıl olduğuna binaen namının teberrüken ve teyemmünen **Mamuratü'l- aziz** namı ile yad kılınması hakkında istihsal-i müsaade-i seniyyeye himmetle ilâ- ahirü'l- eyyam müftehir ve mübtehicolmadığımıza şâyân-ı müsaade-i celile-i asâfâneleri babında emr ü ferman hazret-i menlehü'l- emrindir.

Yine bu belge dosyası içerisindeki tezkirede şehirde özellikle yeni yapılan hükümet konağının nasıl olumlu bir etki yarattığı ve şehri adeta canlandırdığı gayet açık bir şekilde anlatılmaktadır.

Atufetlü Efendim Hazretleri

Harput Eyaletinin ismi mukaddema Maadin-i Hümayun Emaneti ünvanıyla ma'nûn olub muaahheren makarr-ı hükümetin Harputta kain mezra'aya tahvilinde Harput Eyaleti tesmiye kılınmış ve refte refte mezra'- i

mezkurede bir çok hane ve dekakin inşa olunduğu misüllü bu sene-i mübarekede dahi **mukaddema muhrak olan vali konağı saye- i mamûriyet - vaye-i hazret-i şahanede vuku'bulan i'ane-i müftehire ile müceddeden bina ve ikmal olunmak hasebiyle ahaliye dahi şevk ve hevahiş gelerek bir takım ebniye daha inşa ile mükemmel bir kasaba hüvviyetine girmiş eyaletçe dahi haylice mevad imaret husûl bularak mamûriyet-i hazırâ zaman-ı muaddelet- şân hazret-i mülkdaride rehin-i merkez şühûd olmuş olduğuna binaen teberruken ve teyemmünen mahall-i mezkûrun ve bu cihetle eyaletin namına nam-ı nâmi-i hazret-i veliyyünni'amiye mensuben Mamûrâtü'l- aziz tesmiye buyurulması istidasına dair Harput Valisi devletlu paşa hazretlerinin tahrirat-ı mazbata-i umumiyeye ile beraber leflen arz ve takdim kılınmış ise de ol babda ve her ne vechile emr ve ferman hazret-i şehriyari şerefsünûh ve südür buyurulur ise mantûk-u münîfi tevkif-i hareket olacağı beyanıyla tezkere-i senaveri terkimine ibtidar kılındı efendim. 7 Şevval 1283. (12 Şubat 1867)**

Kışla ve Askeri Hastane

Mehmet Reşit Paşa döneminde yapımlarına başlanan Hüseyin köyü civarındaki 6000 kişiyi barındıracak büyüklükteki kışla¹¹ ve cephanelik ile Iğiki köyü civarındaki hastanenin dışında 1845 yılında bu bölgede yeni bir askeri kışla ve hastanenin yapılması kararlaştırıldığından Mayıs ayı içerisinde Saray adı verilen¹² (Çatal Mezra') civarda dört dönüm arazi istimlak edilerek arsa temin edilmişti¹³. Yeni kışlanın yapımı devam ederken kışla inşaatının yakınlarında Hastanenin de keşifleri yapılmaya başlanmıştı¹⁴. Bunun yanında M. Reşit Paşa zamanında Hüseyinikte yaptırılan ve yıpranmış bir halde bulunan kışlanın da tamiratı yapılmaktaydı¹⁵.

1846 yılında Anadolu Ordu Merkezi olan Harput'ta Ordu Müşirliğinin kullanması amacıyla yine Saray denilen bölgede bir konak satın alınmıştı¹⁶. Satın alınan konak bir takım düzenleme ve genişletme çalışmalarıyla Ordu

¹¹ Helmut von Moltke; *Feldmarchal Helmut Von Moltke'nin Türkiye Mektupları* , (Çeviren: Hayrullah Örs) , İstanbul, 1969.

¹² Saray adı verilen bölge bugün Saray Camisi ile eski sebze halinin arasında kalan mevki ve civarı olup bu mahalleye Sarayatik denilmesinin de sebebi olarak gösterilmektedir. Bkz. Cenani Dökmeci; "Mamuratü'l-aziz", *Yeni Fırat*, Sayı 24, Haziran 1964

¹³ İbrahim Yılmazçelik; 392 Numaralı HŞS., s. 69.

¹⁴ BA, *Cevdet Askeri*, 44749.

¹⁵ BA, *Cevdet Maliye*, 12832.

¹⁶ BA, A. MKT. Dosya 50 , Sıra 47

Müşirliği hizmetine verilmiş¹⁷, böylelikle Anadolu Ordusunun bütün binaları bu bölgede toplanmıştı. Çatal Mezrası adı verilen mevkideki askeri kışlanın, bir alay piyade, bir bölük topçu ve bir bölük süvari askerinin ikametlerine yeterli olacak şekilde yapılması, kışla inşaatıyla birlikte içerisine bir hamam ve bir mekteb-i idadininde eklenmesi uygun görüldüğü hususunda 27 Mayıs 1847 tarihinde irade çıkmıştı¹⁸. Bu iradede belirtildiği üzere eski kışla da bir alay piyade ve bir bölük topçu askerini alacak şekilde genişletilecekti.

8 Ağustos 1847 tarihli bir fermanla yapılacak binaların kargir olarak planlandığını ve kerestelerinin de Murat nehri vasıtasıyla Kemah ve Gürcanis kazalarından getirileceği belirtilmekteydi. Ayrıca inşaatlara nezaret etmesi amacıyla İstanbul'dan maliye Nezareti çalışanlarından bir memur görevlendirilmişti. Fermanla en son olarak bu konu hakkında ahaliden bir habbe dahi istenmemesi tenbih ediliyordu¹⁹. Ancak 1847 yılının Aralık ayında bu binaların yapımının tehir edilmesi, gönderilen memurların geri gelmesi hususunda bir irade çıkmıştır. Bu inşaatların durdurulma sebebi bu belgede tam olarak belirtilmemiş ancak *Anadolu Ordusu Müşiri Osman Paşa hazretlerinin vaki olan ifadeleri üzerine* denilerek tehir kararı alınmıştır²⁰.

19 Mayıs 1848 tarihli bir tahrirattan Harput'ta yapılacak kışla ve hastanenin mevkilerini kontrol etmesi amacıyla bir doktor görevlendirildiğini ve inşaat faaliyetlerinin yeniden başladığını öğreniyoruz²¹. Reşit Paşa zamanında yapılan ve Hüseyin köyü civarındaki kışlanın tamiratının ise ancak 1853 yılında 33800 kuruş masrafla yapılabildiğini görüyoruz²². Bu binalar haricinde Mezra'da mevcudiyetini tespit ettiğimiz ancak daha fazla bilgi elde edemediğimiz bazı resmi binalar ise şunlardır. Harput Eyaleti varidatının ita olunmasından sonra zahirenin telef olmaması için 1852 yılında 69000 kuruş masrafla yaptırılan bir zahire anbarı²³. 1872 yılında inşaatı tamamlanan masrafı belediye gelirlerinden karşılanan bir cezaevi²⁴.

¹⁷ BA, A.MKT. MVL, Dosya 3 , Sıra 7.

¹⁸ BA, *İrade Meclis-i Vala*, 2090.

¹⁹ İbrahim Yılmazçelik; 392 Numaralı HŞS. , s.213.

²⁰ BA, *İrade Dahiliye*, 8427

²¹ BA, A. MKT. Dosya 29 , Sıra 32

²² BA, *İrade Meclis-i Vala* , 9500 .

²³ BA, *İrade Meclis-i Vala*, 9449.

²⁴ BA, *İrade Dahiliye*, 56042.